REDAKTIONEEL

Ook nummer 29 van ons verenigingsblad is weer tot de nok gevuld met artikelen van allerlei aard. De redaktie prijst zich gelukkig dat een aantal vaste schrijvers medewerking verleent, een medewerking die zo ver gaat dat zij reeds een aantal artikelen "op voorraad" leverden. Echter, om eenzijdigheid te voorkomen, zouden wij graag van al onze leden eens een bijdrage ontvangen om zo het brede scala aan onderwerpen waaraan onze honderd leden, ieder op zijn eigen manier, werken eens te laten zien in ons blad. U wordt daartoe van harte uitgenodigd.
Deze aflevering bevat een groot artikel van voorzitter Veeninga over het resultaat van de naspeuringen die hij gedaan heeft naar zijn familie. Onze "eendenkooien-specialist", Gerard Mast, vertelt over de wat duistere geschiedenis van de Bornwerder eendenkooi, terwijl Smits in onze serie "Zoektocht" uw aandacht vraagt voor het Kadaster. Verder een aantal artikels van "vaste" medewerkers.
Speciale aandacht vraagt de redaktie deze keer voor het los bijgevoegde enqueteformulier. Al eens eerder vroegen wij uw mening over vereniging en verenigingsblad, actualiteit is hier echter op zijn plaats. Vult u alstublieft het formulier in en stuur het op want uw mening wordt ten zeerste op prijs gesteld. Het bestuur kan er zijn voordeel mee doen om de gang van zaken in de vereniging nog beter op de leden af te stemmen. Maar ook de redaktie acht uw reakties zeer welkom. Immers de redaktie is er zich zeer wel van bewust dat het blad niet bedoeld is als uitoefening van een "hobby" voor de redaktieleden, maar in eerste instantie dat moet brengen waar de leden om vragen. Aan de redaktie de taak om naar aanleiding van de wensen van de leden het blad samen te stellen en auteurs van artikelen te zoeken. Gaarne uw medewerking.
Dat geldt ook voor het inmiddels bekende invullen van de "onderwerpen van onderzoek" en de adressen van de leden. In december wordt een gedeelte van het blad ingeruimd voor een bespreking van de resultaten van de enquete en het doorgeven van de onderwepen waarmee de leden bezig zijn. Op zo'n manier weten de leden van elkaar waar ze mee bezig zijn, waardoor hulp over en weer mogelijk is.
Rest mij u veel leesplezier toe te wensen en mogelijk tot ziens op onze Open Dag op zaterdag 8 oktober op de studiezaal van het Streekarchivariaat.

Namens de redaktie,

R. Tolsma

BESTUURSMEDEDELING

Het bestuur vraagt uw bijzondere aandacht voor de OPEN DAG op 8 oktober aanstaande. Verderop in dit nummer vindt u hier meer gegevens over, maar hier willen we u er op wijzen om toch vooral te komen en iets van uw werk mee te nemen, alvast vragen te formuleren enz. Ons aller medewerking is hier van het grootste belang.
Inmiddels is er een start gemaakt met het vrijwilligerswerk om alle boeken, tijdschriften enz. die op de studiezaal aanwezig zijn op papier te zetten. Dit om de leden te laten zien wat er allemaal op dat gebied te vinden is op de studiezaal van het Streekarchivariaat. Reeds zijn er een 1200 titels ingevoerd in de computer met behulp van Dbase. Als deze klus geklaard is, komen we hier wel op terug, maar dat zal waarschijnlijk dit jaar wel niet meer lukken.
Er staan nog meer zaken op het programma, maar daar wordt, in samenwerking met de heer Medema, nog aan gewerkt.

Namens het bestuur, G. Veeninga

LEDENNIEUWS.

Deze keer kunnen we een 5-tal leden verwelkomen die onze gelederen gaan versterken. We hopen dat ze zich thuis zullen voelen tussen een honderdtal verwoede hobbyisten.
We verwelkomen:
dhr. P.KLOOSTERMAN, Batingher 11, 9472 XE Zuidlaren.
fam. Ter HAAR, Fennewei 19, 9144 CX Hantumhuizen.
dhr. P.F. van der ZEE, Iniastraat 8, 9141 VE Wierum.
dhr. P. RENSMA, Eelaan 4, 9101 JE Dokkum.
mevr. A.J.BECKERS, G.Colmjonwei 187, 8915 GL Leeuwarden.

Bedankt hebben de volgende leden:
no.19 dhr. A. Hansma te Holwerd en
no.79 mevr. F.Havinga-Terpstra te Marrum.

BELANGRIJK!!!! **BELANGRIJK!!!!!**

O P E N D A G

In ons vorige nummer stond vermeld dat men zich kon aanmelden voor de tehouden "OPEN DAG" voor leden. Er zijn nog maar weinig reacties geweest, daarom een dringende oproep aan een ieder om toch te komen.
Deze 'open dag' is voor elk lid van onze vereniging die eens in kontact wil komen met een ander lid om werk en gegevens uit te wisselen. Het is de bedoeling om eigen werk mee te nemen en daar uit te stallen. Dit hoeft geen materiaal te zijn wat al klaar is. Het is veel leuker om in verschillende stadia elkaars werk te bekijken.
De vraag van het bestuur is dan ook: meld u zo spoedig mogelijk! Er is altijd plaats, want dankzij dhr. A. Medema mogen we gebruik maken van de archiefruimte en van de vergaderzaal van de brandweer.
Naast een boekentafel is er een vragenbord aanwezig waarop u uw vragen kwijt kunt voor andere leden.
Het bestuur hoopt er een leerzame en gezellige dag van te maken, maar heeft uw hulp daarbij nodig.

Het programma van de "OPEN DAG " ziet er alsvolgt uit:

9.00 uur Gelegenheid tot uitstallen van eigen werk.
10.00 uur Ontvangst met koffie en welkomstwoord door Medema.
Kennismaking van leden onderling.
Tonen van videofilm over het archiefwezen en uitleg door dhr. A. Medema in het archief.
Bekijken van elkaars werk en vragen stellen.
12.00 uur PAUZE met gratis koffie.
12.30 uur Mogelijkheid tot deelneming aan gesprekskring aangaande verenigingszaken.
13.30 uur tot 16.00 uur ontspannen samen zijn en alle onderwerpen ter tafel brengen die met de hobby te maken hebben.
16.00 uur Afsluiting van deze dag door de voorzitter met een resume.

KOMT ALLEN, ook introducees zijn hartelijk welkom!

ZOEKTOCHT DOOR ARCHIEVEN (4).

door E.SMITS.

Het KADASTER.

Deze keer komen we, denk ik, op een iets minder bekend terrein, vooral voor diegene onder u die nog niet eerder bezig waren met historisch onderzoek.
Een onderzoek wordt pas compleet als ook de diverse antecedenten verwerkt worden in een historisch verhaal.
M.a.w. - Een verhaal is geen verhaal als het niet leeft -. We kunnen zeggen dat het tot de verbeelding moet spreken, want wie kent niet de sensatie van een spannend boek waar je je laat meeslepen in het gebeurde.
Als u dit leest kunt u zich ook wel voorstellen dat een droge opsomming van data en namen geen plezier geeft tot het lezen van onze moeizaam vergaarde gegevens, maar eerder een chronologisch naslagwerk wordt. Ik hoop dat deze enkele regels u niet de lust ontnemen om verder te lezen, want ik probeer u juist over te halen tot nog meer onderzoek. In de rest van het verhaal hoop ik dat duidelijk te kunnen maken.
Immers al hoe sober het in vroegere tijd soms ook was, men kende net als nu hoogte en diepte punten in het leven. Veelal waren deze ups and downs te herleiden tot de maatschappelijke ladder. Een economische toestand van de betrokken personen. Een financiële tegenslag was beter op te vangen als men reserves had, men verviel dan niet gelijk tot de bedelstaf.
Zo was het ook met onroerend goed: ze geven iemand een bepaalde status, waarbij het imago ondanks alles overeind bleef.
Dit alles werkte door in het dagelijkse leven, in het gezin en de sociale omgang, tevens werkte het door in de vorming van kinderen en kleinkinderen. Het bepaalde mede de mentaliteit, levensbeschouwing en opvoeding, daarom vinden we het terug in de basis van onze genealogieën.
- Je bent a.h.w. bezig met kleurpotloden historie te schrijven -.

We zijn het erover eens, dat er veel meer zaken zijn die ons verhaal kleurrijk kunnen maken en zo komen we aan het begin van ons volgende kursusgedeelte: nl. de eigendommen.

Eigendommen vertellen iets over het individu en de welstand van de leefgemeenschap waarin men verkeerde. Ook bestaat er een koppeling met de hoogte van de belastingen, hoe onsympathiek soms ook. Eén

van de laatste toonaangevende zaken die bijgedragen hebben tot zicht op de individuele welstand was wel het Kadaster, begonnen in 1812, sinds 1826 ingevoerd en vanaf 1832 algemeen en goed opgetekend. Daarvoor kende men de koophrieven en eigendomsrechten van grond en opstallen, waarbij vooral de grond nogal eens in het geding kwam. Dit door onnauwkeurige metingen en noteringen, waaruit dan weer meningsverschillen en zelfs oorlogen ontstonden.
We kunnen vanaf 1832 alle grondperceelen in Nederland opgetekend zien en iedere eigenaar wist van toen af precies hoe groot zijn eigendommen waren.
Dit dankzij de goede zaken die we overhielden van de Franse Tijd, de organisatie van het ambtenarenkorps en de ettelijke decreten die werden uitgevaardigd.
Zie hier ons kleurtje dat we kunnen aanbrengen in onze familiegeschiedenis.

We zien in diverse aktes vaak een adres van huis en straat en we kunnen ons dan afvragen. was men huurder of eigenaar van pand of boerderij, had men eventueel bezittingen enz. enz.
Als men huurder was, wie was dan de eigenaar?
Het Kadaster kan ons iets vertellen van de grootte, de indeling, de exacte plaats en van de belastbaarheid van de grond. Het Kadaster is daarom vaak te koppelen aan de belasting, tevens kan men uit het kadaster vaak aflezen wanneer een bepaald huis gebouwd is, zodoende ziet men aan de hand van hetzelfde kadaster de toestand ontstaan van heden ten dage. De verbouwingen en de bijbouwingen, de sloop of verandering van bestemming.
U ziet er is veel te halen uit deze materie wat voor ons van belang kan zijn bij ons onderzoek.

Nu kan ik mij ook voorstellen dat voor velen het moeilijk is om een werkwijze te vinden in die zware en dikke boeken. Te vaak zie ik mensen het kadaster overslaan bij hun onderzoek, hetgeen jammer is, omdat er geen reden voor is het gebruik ervan te mijden. Met een beetje hulp, soms van iemand anders ben je snel opweg. Ik zal de laatste zijn om te ontkennen dat het geen tijdrovende bezigheid is, maar door het te proberen komt men er al snel achter dat het een genoegdoening is deze gegevens mee te nemen in het verhaal.
Het geeft iets concreets, iets tastbaars, iets wat vaak ook nu nog aan te wijzen is. Met de gedachte dat mijn voorouders hier in dit huis woonden, heeft op deze grond vaak meer emotionele waarde dan alleen een adres. Het kadaster mag m.i. daarom niet overgeslagen worden.

We gaan nu over naar het Kadaster zelf en onderscheiden 5 boeken die we in volgorde zullen moeten afwerken.

1. **ORSPRONKELIJKE AANWIJZENDE TAFELS.** hierin vinden we perceelnummers opgetekend met de eerste eigenaren op 1 oktober 1832.

2. **LEGGER 71.** met een rechtstreekse verwijzing van perceel naar leggerartikel.

3. **PERCEELSGEWIJZE LEGGER.** hierin vinden we voor een bepaald persoon alle zijn bezittingen waarop zakelijke rechten worden uitgeoefend. Deze groep percelen vormen een leggerartikel.

4. **ALFABETISCHE MAATLEGGERS.** hierin vinden we alfabetisch de namen van de eigenaren met het leggernummer.

5. **KADASTRALE MINUTENPLANNEN**, situaties volgens een bepaald jaar opgetekend en steeds bijgehouden met de perceelsveranderingen. Deze kaarten worden bewaard bij het Kadaster en soms zijn ze aanwezig op een archief.

Om door te kunnen gaan met ons onderzoek hebben we een nummer nodig van het perceel dat we willen onderzoeken en/of een naam van een eigenaar. (bv dhr. de Vries, eigenaar van de woning: Dokkum kadastraal sectie A nummer 5284).
Het nummer kunnen we krijgen van de huidige bewoner of van een minutenkaart (op het archief aanwezig) of van een koopacte. Vanuit dit nummer gebruiken we de supplotoire aanwijzende tafels (boek 71) om de eigenaren te vinden. (voorbeeld 1).

Gemeente: Dokkum Sectie A

NOMMERS der perceelen op de kadastrale plans.	NOMMERS VAN DEN PERCEELSGEWIJZEN LE(
349	650 1246. 1447. 1535, 2016
351	294 1189 1535, 2016.
~~350~~	294 1189. Later 2151. 2152
358	~~[illegible]~~ 616 1011. 1134
~~[illegible]~~	120 118. 1399. 1667. Later 1996
~~[illegible]~~	~~[illegible]~~ samengevoegd met 1231 en 1232
~~[illegible]~~	~~[illegible]~~ , , 1595
~~[illegible]~~	~~[illegible]~~ , , 1595

De Suppletoire Tafels zijn dezelfde als onder no.1 genoemde, doch hierin werden de veranderingen bijgehouden in tegenstelling tot no.1 dat een dagsituatie weergeeft uit 1832.
Het leggernummer is een persoonsgebonden nummer hetwelk steeds behoort bij dezelfde persoon.
In de praktijk wil dit zeggen: We hebben een naam: bv de Vries en hij woonde in 1870 in de Keppelstraat in Dokkum. We zoeken nu in de Namenlijst (boek 72) de naam de Vries en traceren die als de juiste, we zien nu een nummer achter die naam staan: dit is het zg. leggernummer.
Pakken we nu de Perceelsgewijze legger dan vinden we onder dit nummer al de bezittingen die deze persoon heeft of had in Dokkum. Tevens staat erbij het beroep, vaak gehuwd met en al of niet in gemeenschap van goederen gehuwd en of er meerdere eigenaren zijn. Sommige boeken geven ook nog de straat en huisnummers erbij. Denk erom dat het vermelde huisnummer er een is uit een bepaald jaar, het kan later wel een "tig" keer veranderd zijn.
We hebben nu twee mogelijkheden gehad nl. of via een perceelsnummer of via een naam te werken.

Een andere mogelijkheid is om aan de hand van een perceel cq een stuk grond alle personen te noteren, die ooit eigenaar waren. Op deze manier krijgen we een stukje historie van een boerderij of huis, zelfs een straat kan zo in kaart worden gebracht.
Hiervoor hebben we nodig een kadastralekaart van een bepaald jaar. We nemen nu het daarbij behorende perceelnummer en zoeken in de suppletoire aanwijzende tafel (boek 71) dit nummer op en zien daarachter de leggernummers (= eigenaren) staan. Soms een verwijzing naar een later nummer of bij uitzondering een oud- en eerder nummer. Zo kunnen we voor een bepaalde periode alle eigenaren vinden van een perceel.
Belangrijke kolommen zijn de laatste twee. Hierin wordt nl. vermeld: "waaruit getrokken" en "waarheen overgebracht". Deze twee kolommen geven ons de mogelijkheid om zowel vooruit als achteruit het perceel in kaart te brengen.
Hebben we bv. een bepaald leggernummer (=eigenaar) gevonden en daaronder als eigendom een gezocht perceelsnummer dan kunnen we via de laatste twee kolommen de vorige en volgende eigenaars vinden. Op deze manier kunnen we gemakkelijk naar voren en achteren werken en zo het rijtje van 1832 tot heden compleet maken.
Het kan zijn dat het allemaal wat chaotisch op U overkomt, maar geen nood ik zal d.m.v. voorbeelden het nog eens proberen duidelijk te maken.
Andere belangrijke kolommen zijn de oppervlakte van het perceel, hieruit kunnen we afleiden of er bijgekocht of verkocht is.
Let er wel op dat er bij zo'n verandering altijd een ander perceelsnummer ontstaat.

Ook de kolommen "geb." en "ongeb." ; afkortingen voor gebouwd en ongebouwd, kunnen iets zeggen van de welstand. Is er vaak en veel gebouwd of verbouwd dan zijn de zaken meestal goed gegaan. Ook de 'aard' van het gebouwde geeft vaak aan wat er gebeurde. Schuur wordt huis of andersom e.d.
Op deze manier goed lezen van de gegevens geeft je de kans een beeld te vormen van het leven van weleer.

Nu kan het ook zijn dat we een perceel of huis hebben waar onze familie woonde, doch waarvan ze geen eigenaars waren.
In dat geval kan het kadaster behulpzaam zijn in het vinden van een eigenaar die heel vaak in relatie stond met z'n huurders. Denk aan bedrijfwoningen, familie waarvan men huurde of inwonend bij ouders of familie enz. enz.
Dit kan dan weer een stukje aanvulling geven en soms zelfs nieuwe gegevens opleveren. Men dient in zo'n geval wel met zekerheid het perceel aan te kunnen wijzen om via de kadastrale kaart het juiste perceels- cq het leggernummer te vinden.

Een andere practische tip is dat er nogal eens veranderingen werden aangebracht in de tekst van de leggers, probeer aan de hand van de inktkleur of schrijfwijze de doorhalingen bij de juiste

NAMEN.	VOORNAMEN.	ARTIKELEN.	NAMEN.	V
1.	2.	3.	1.	
Dijkstra	Jan Klaas	5077		
id	Jan Lucas	5170		
id	Reinder	5171		
id	Ybeltje	3687		
id	Hijtske	[illegible]		
id	Fokelie	2653		

voorbeeld 2.
(een gedeelte uit het boek 72)

personen te houden. Ook kan er met sommige datering rekening gehouden worden met een verschil van een tot twee jaar met de werkelijkheid.
Mocht U ondanks de tekst en de voorbeelden er toch nog bezwaar in zien om het kadaster te gebruiken of dat er iets niet duidelijk is neem dan gerust kontact op met een van de leden van de vereniging. Men wil u graag behulpzaam zijn en ik kan u verzekeren dat binnen de kortst mogelijke tijd er voor u geen geheimen meer zijn.

De volgende keer zullen we het hebben over de aansluiting van het kadaster naar de tijd voor 1832, want dan laat het kadaster ons in de steek. Toch kunnen we m.b.v. "Titels van Aankomst" en "Registers van transporten en plechten" mogelijk weer een stukje verder komen. Men moest nl. aantonen in 1832 op welke manier men eigenaar was geworden van het opgegeven perceel. Maar hierover de volgende keer meer.
Voor reakties ed. kunt u schrijven of bellen naar de redactie van dit blad. Ook zij die geen lid zijn en dit lezen kunnen gerust reageren en of tegen billijk tarief hun opdracht kwijt bij de vereniging.
Ik wens u veel succes met de uitbreidings mogelijkheden van uw hobby en zie eventuele reakties graag tegemoet.

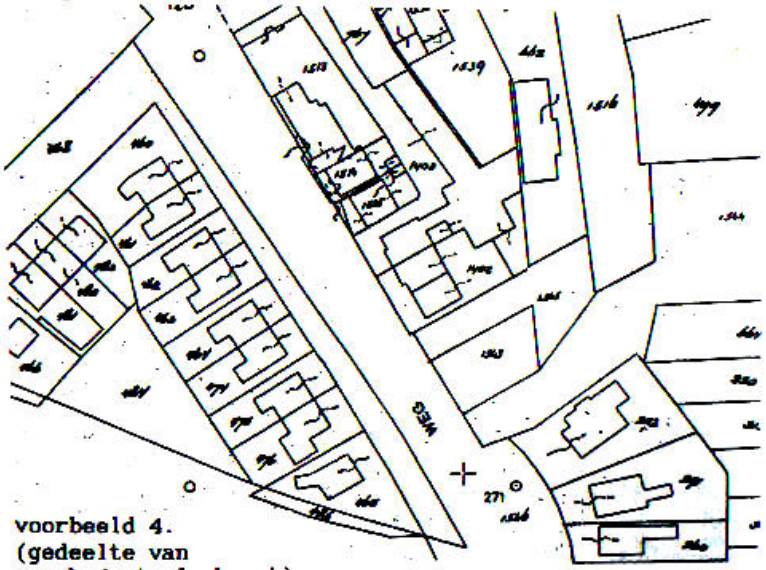

voorbeeld 4.
(gedeelte van
een kadastrale kaart)

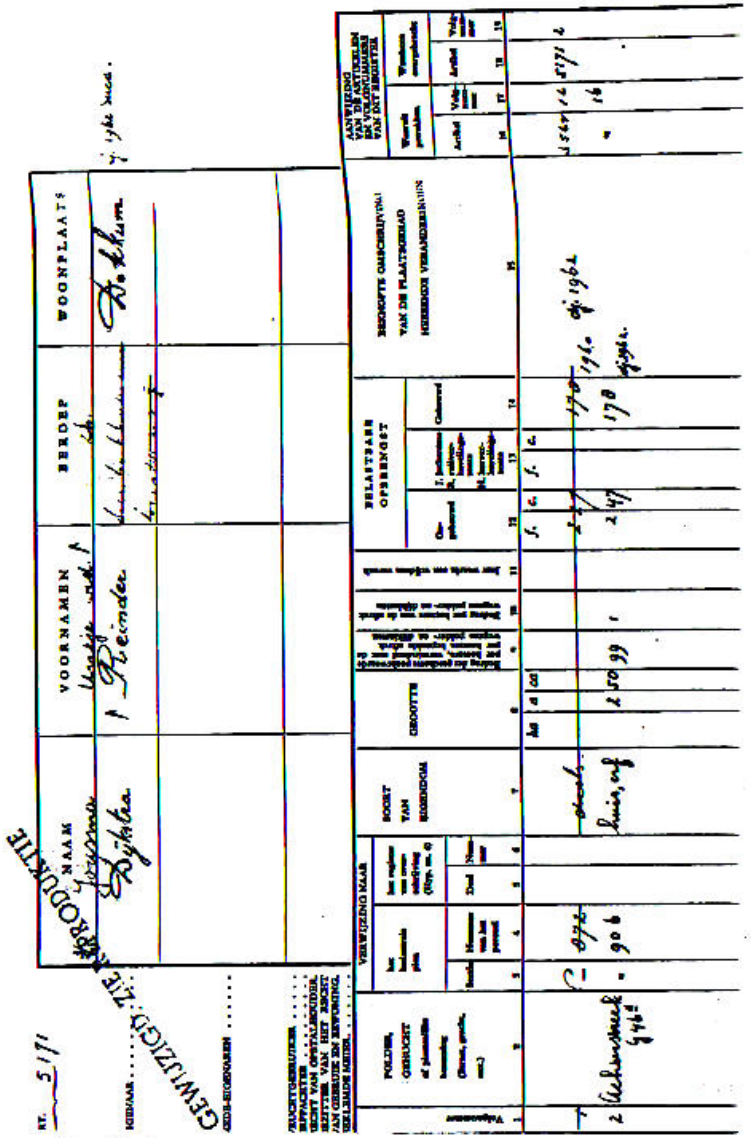

voorbeeld 3.
(een gedeelte uit de kadastrale legger)

DE FAMILIE VEENINGA

G. Veeninga

De eerste, die ik heb gevonden in de vaderlijke lijn, was SIJBE PIJTERS, uit een oud administratieboek van de Nederlands Hervormde Kerk te Suawoude. Deze komt daarin voor het eerst voor in 1620. Dan vervolgens nog wel verschillende malen, bijvoorbeeld dat hij een predikant van elders beroepen mede haalt, huurder is van de Kerkemieden, enz. Maar wanneer hij getrouwd is, weet ik niet en evenmin hoeveel kinderen hij had, want het eerste doopboek van Suawoude begint met het jaar 1632.
Doch dit staat vast, dat hij een zoon had die PIJTER heette. Wanneer deze zoon geboren en getrouwd is, weet ik niet, maar wel dat zijn vrouw JITSKE JANS heette en dat ze in oktober 1651 een dochter lieten dopen met de naam JIKKE, waarbij vermeld staat in het doopboek: Pijter Sijbes, Beezemmaker.
Nu was mij uit de geschiedenis wel bekend dat er vroeger in Suawoude veel heidebezems gemaakt werden. Op 5 oktober liet dit echtpaar een dochter dopen met de naam IETJE. Doch wanneer SIJBE, hun zoon, geboren is, heb ik nergens kunnen vinden. Maar ik heb zijn handtekening gezien onder een stuk geschreven door Ds. Ruardi, dat deze vijfhonderd Carolij guldens leende aan de kerkvoogden van Suawoude.
In het jaar 1705 woonde SIJBE PIJTERS in Tietjerk en trouwde 8 november 1705 met TIETSKE SIJMENS van Oenkerk. Hij is niet lang met haar getrouwd geweest want in 1708 trouwde hij met IJTJE SAPES bij wie hij drie kinderen had: SIJMEN, PIJTER en SAPE; de laatste is geboren in 1718. Toen woonden ze al in Rijperkerk op de plaats waar J.P.Rietstra nu woont. Op 7 juni 1722 trouwde Sijbe Pijters van Rijperkerk met AUKJEN TEUNIS van Hardegarijp. Hier kreeg hij vier kinderen bij: TEUNIS gedoopt 18 april 1723, TJEERD gedoopt 24 december 1724, IJTJE gedoopt 26 oktober 1727 en JOUKJEN gedoopt 7 april 1730.
In 1731 trouwde Sijbe Pijters met LIJSBETH OENES bij welke hij nog vijf kinderen gewon: HIJLTJE geboren 1732, OENE, AKKE, AALTJE en SAPE geboren in 1743. Hoewel van deze kinderen nog een heel nageslacht in leven is, gaan we terug tot de tweede zoon uit het derde huwelijk namelijk TJEERD, die gedoopt werd in 1724 en nog minderjarig was toen zijn vader in 1746 stierf.

Inventarisatie 5 mei 1746:
Beschrijvinge gemaakt door mij Adrianus Jouwsma mederechter van Tietjerksteradeel in deze Commissaris ten sterfhuize van SIJBE PIJTERS in leven huisman te Rijperkerk van alle goederen bij deselve met er dood nagelaten ten verzoeke van PIJTER SIJBE opzigter te Ee en Elize Ludzers dorpsregter te Ee als geautoriseerde Curator over TEUNIS, TJEERD, IJTJE en JAUKIEN SIJBES, nagelaten minderjarige kinderen van SIJBE PIJTERS bij zijn wijlen huisvrouw AUKIEN TEUNIS in egte verwekt. Waarbij zig voegde LIJSBERD OENES weduwe van voorzeide Sijbe Pijters voor haar zelfs en als moeder van haar vijf minderjarige kinderen, om voor haar en voor haar kinderen intrest te vigileeren en is de aangevinge en resp., oplosinge der boedel door voorzeide Lijsbeth Oenes gedaan. Die belooft heeft in alle getrouwigheid alles te zullen opgeven en willens en wetens niets te verzwijgen, agter te houden of te verbergen met welke aanneminge Pijter Sijbes en de Curator Elize Ludzers tevreden zijnde is daarinne geprocedeert als volgt: Vastigheden: Nihil. De roerlijke goederen zijn heden bij boelgoed verkogt. Onverkogt gebleven en aan de weduwe Lijsbet Oenes toegetaxiteert van de goederen binnen de middelmuur:

8	witlingen (witte lakens)	6 gulden
5	lakens	5 gulden
5	peuldoeken	2 gulden en 10 stuvers
6	slopen	1 gulden en 16 stuvers
4	dekens	7 gulden
3	bedden met 2 peulen	13 gulden
2	paar gordijnen met rabatten (in plaats van bedsdeuren) met een schoorsteenkleed	7 gulden
1	vuurbecken	1 gulden en 05 stuvers
16	lepels met een lepelbord (dit was een plankje eikenhout van ongeveer 35 cm lang en 25 cm breed met een paar leren riempjes met hier en daar een spijkertje gevast waar lepels achter gestoken werden).	1 gulden
2	tinnen koppen	10 stuvers
2	oorkussens	2 gulden
1	strijkijzer met een koperen pantie	1 gulden 10 stuvers
2	beekers	10 stuvers
2	ijzeren potten met een haak	2 gulden
1	onrust met een voetbank	1 gulden 10 stuvers

de pannen aan de want, met een rack, scherm en eenig schuttelgoed, ijzeren ellen en lampe	3 gulden	
1 spiegel, naaikorf en een touw in de schoorsteen	1 gulden	12 stuvers
2 glasdoeken met eenige stoelen	1 gulden	12 stuvers
1 hangijzer een koekpanne en twee meelvattjes	1 gulden	10 stuvers
13 pondt grof gaarn	3 gulden	18 stuvers
ruum 3.5 pondt wollen gaarn	2 gulden	
1 partij hiede	1 gulden	
van de manskleding aan dezelfde toegetaxeerd		
3 hemden	2 gulden	12 stuvers
84 pond spek	17 gulden	17 stuvers
15 pond bargesmal en een rib	2 gulden	09 stuvers 8p
samen	91 gulden	06 stuvers 8p

(8p = 8 pen; 16 pen was een stuver)

Aan Pijter Sijbes toegewaardeerd:		
42 pond spek	8 gulden	18 stuvers
15 pond bargesmal met een rib	2 gulden	09 stuvers 8p
1 rood stainetten hemdrok de dartig silveren knopen aan deze hemdrok zijn door Sijbe Pijters aan zijn jongste zoon Sape Sijbes besproken	2 gulden	10 stuvers
geheel	13 gulden	17 stuvers 8p
Tjeerd Sijbes toegetaxiteerd:		
1 swart lakens broek	1 gulden	10 stuvers

Bij de wever te Hardegarijp 50 ellen web. Gereede penningen 3 Carolij guldens aan de weduwe gelaten.

Profijtelijke inschulden: Dirk Aarnts te Hardegarijp debet van opmennen van baggelaar haar beste mening. 1 gulden 08 stuvers

Sjoerd Jelles debet wegens Coop van 3 vaandels boekweit 2 gulden 02 stuvers

Floris Annes rest van de beurende schatting maart

1746 verschenen	8 guldens	12 stuvers 8p
Teunis Douwes item	4 gulden	01 stuver 4p

Brieven en instrumenten: Een huurcontract tusschen den Heer H.W. van Glinstra verhuurder en SIJBE PIJTERS huurder a dato 25 junij 1737 volgens welke blijkt over de plaats verschoten te zijn een honderd en tien carolij gld 110 gulden. Schadelijke staat: De Heer Grietman Glinstra comt wegens een jaar maij 1746-1747 120 gulden huur toe. 120 gulden. Aldus geinventariseerd en beschreven ten sterfhuize voorschreven in kennis van mij Commissaris benevens de sub. van de Fiscaal F. IJpij als versogt getuige. Rijperkerk, den 5 maij 1746, A.Jauwersma en F.IJpij.

Deze plaats groot 128 pondemaat, eerst nog enige jaren door de weduwe van SIJBE PIJTERS bewoond, is later weer getrouwd en toen TEUNIS trouwde in 1758 is deze op de plaats gebleven tot 1795. TJEERD SIJBES (de broer van Teunis) trouwde in 1750 met DIEUWKE DIRKS van Tietjerk en zijn plm. 40 jaar boer in Rijperkerk geweest, doch zijn ongeveer in 1790 boer in Giekerk geworden.

Uit dit huwelijk zijn 12 kinderen geboren, de eerste in 1752 en de laatste in 1773. Wanneer TJEERD SIJBES overleden is, weet ik niet, doch van DIEUWKE DIRKS heb ik de overlijdensacte gelezen. Daarin staat vermeld: Dieuwke Dirks geboren te Tietjerk, oud 92 jaar, Rentenierscne te Giekerk, dochter van Durk Sijbrens en Aagje Heeres, weduwe van Tjeerd Sijbes, overleden te Giekerk 18 mei 1823. ARJEN was de zevende van de kinderen en was geboren te Rijperkerk 12 maart 1761 en getrouwd op 13 october 1793 te Lekkum met MARIJKE WIJGERS van Miedum. Deze was geboren als dochter van Wijger Bakkes en Antje Wijgers 8 maart 1761 te Miedum.

Deze Arjen Tjeerds en Marijke Wijgers hebben van 13 oktober 1793 tot 12 mei 1797 in Lekkum gewoond en zijn toen naar het Ouddeel onder Tietjerk vertrokken. Dit plaatske werd door de ouders van Marijke voor hen gekocht. De koopacte luidde aldus: Wijger Bakkes en Antje Wijgers, Echtelieden te Miedum, deze woonden op een plaats van het Poptagasthuis begeren boden en consent (dat het vastgelegd werd in het proclamatieboek en daardoor zig verpligte de veertigste en de zes en vijftigste pen voor onkosten te betalen). Op de koop van zekere Zathe en landen met huizinghe, schuur comanescus een watermolen groot naar naam en faam zeven en dartig pondematen, belast met een een halve florijn (dit was 2.10) en gelegen onder

Tietjerk, thans bij Johannes Gjalts wordende bewoond en gebruikt, vrij van huringen (dus op 12 mei vrij te aanvaarden), hebbende tot naastlegers de oude Grietman Sminia en meer anderen. Aldus gekogt van Hector Livius van Altena, postmeester van Friesland, wonende te Leeuwarden, voor de somma van twee duizend driehonderd en vijftig carolij guldens van 20 st. Op conditien dat de koopschat moet worden betaalt in klinkende Zilveren munten en gangbaar geld en niet met landschapsobligaties of andere voor geld gaande papieren, in twee termijnen als op 12 maij en 12 novembers 1797 telkens de helft. Dat de kopers boven de koopschat zullen moeten hoeden en betalen de gehele 40 ste pen. Bode consent en omgelden, het schrijven der brieven met de zegels. Dat het gekogte op 12 maij 1797 is vrij te aanvaarden. Dat de voor en nadelen van dit jaar momentelijk Petrij en Maij 1797 verschenen zijn de rekening van de verkopers. Dat de Koopers het gekogte zullen ontvangen met zoodanige Lands, districts en dorpslasten, met zooveel floreren als volgens publieke Registers daarop zijn met actien Servetuten en geregtigheden zoo lijdende als genietende als van ouds, wijders zoo goed en kwaad als het is, zoo groot als klein als volgens begrotinge daarvan gemaakt, zullende de koopers geen actie tegen de verkoopers kunnen mogen instituueren schoon iets geheel niet of verkeerd was vermeld wordende de koopers gehouden van alles wel onderricht te zijn. Breeder ten koopbrief gemeld in dato 30 april 1797.
Hier zijn dan de kopers met hun dochter en schoonzoon ARJEN TJEERDS en hebben het gekochte als zelfgebruikende in 1797 in hun bezit genoemen. Hier hebben ARJEN en MARIJKE twee kinderen gekregen: WIEGER 5 juli 1798 en TJEERD 21 december 1800 te Tietjerk. Zeker niet jong gedoopt, want dan zou ik ze wel gevonden hebben. Hier zijn de ouders in 1801 en 1802 overleden en in Lekkum begraven, en hebben het plaatske aan Arjen Tjeerds en Marijke nagelaten. Hier hebben deze de Franse overheersing doorgemaakt zonder naaste bloedverwanten hierbij te verliezen. Ook hebben zij de watervloed van Friesland wegens storm en doorbraak der zeedijken moeten doorbrengen dat ze het water veertig centimeter hoog in de kamer hadden. Toch schijnt het hen wel gezegend gegaan te zijn, want telkens als er een stuk land dat aan het hunne grensde verkocht werd, werd het door hen gekocht. Doch hadden deze hier ook geen blijvende plaats, maar waren ook vreemdelingen en bijwoners en moesten ook al weer tot de aarde wederkeren waaruit ze ook genomen waren. MARIJKE valt het eerste weg en wel op 8 september 1827 en wordt te Lekkum begraven.

Sta mij nu even toe om enige romantiek te gebruiken, want of het historisch geheel juist is, kan ik niet zeggen, maar mijn eigen mening is dat SIJTSKE JANS VAN DER VEEN, afkomstig van Molenend onder Roodkerk, hier als dienstbode bij ARJEN TJEERDS VENINGA gekomen is, hetzij nog bij het leven of na de dood van Marijke, en of haar vader en haar broer die destijds zand aanvoerden voor de aardebaan van de grote straatweg, en of deze daartoe de middenweg soms zijn geweest weet ik niet, hoe de weg geweest zij is mij niet bekend maar 7 juni 1828 is WIEGER ARJENS, de oudste van de beide zonen, met SIJTSKE JANS VAN DER VEEN getrouwd. En al is het dat deze wat het aardse betreft van lagere stand dan Wieger was, wat de Geestelijke zijde betreft, stond zij hoger dan hem. Ik wil daarom volstrekt geen oordeel over mijn grootvader Wieger uitspreken, hetwelk mij ook niet toekomt. Doch deze vrouw was één uit de lijn des Verbonds hetwelk mij zeer duidelijk is uit haar voorgeslacht en de nazaten. Toen de afscheiding in 1834 plaats had, was haar vader in Oenkerk ook één van de eersten die hieraan deel had en ook jaren die gemeente als ouderling daar gediend heeft, en vele begrafenissen daar geleid heeft. Ook SIJTSKE, mijn grootmoeder, sloot zich direct bij de kerk van Leeuwarden aan toen daar de Afscheiding plaats had. Hoewel haar man daar niet kerkte, had ze toch zoveel invloed dat ze de kinderen meenam naar Leeuwarden. Drie kinderen waren toen getrouwd. ARJEN WIEGERS, mijn vader, met tante Marijke en Wijberen Cornelis Wartena. Tante MAAIKE met Klaas Hedzers Tiemersma en misschien is oom RIJKELE met Klaaske Rijnders Sieswerda getrouwd in mei 1864, welke bij hem woonde. JAN en TJEERD waren toen nog minderjarig, waarover een broer van hun moeder, Sije Jans van der Veen, toen voogd is geworden. Het was hun eigen plaats en was toen groot 70 pondemaat en toen zij hem kochten in 1796 was hij 37 pondemaat groot, dus hadden de bewoners in die tijd er 33 pondemaat bij gekocht.
Toen hebben de kinderen de plaats van hun ouders, WIEGER ARJENS VENINGA en SIJTSKE JANS in de winter van 1863-1864 verkocht. En toen heeft het St. Anthonie Gasthuis de plaats gekocht voor ruim 21 duizend Carolij guldens, waarna ARJEN WIEGERS, mijn vader, toen de plaats gehuurd heeft. De zathe stond toen naast die van Tomas Hofman, maar dan aan de noordkant van de Opvaart. De oude huizinge had wel wat overeenkomst met die van Hofman, de schuur en de koestal korter en wat platter. De plaats toen met een gevel naar het westen met twee lichtramen en een dubbel lichtraam in het zuiden, tussen de ramen in de gevel de rookleiding. In deze kamer waren twee bedsteden

waartussen een kast met borden en tegen de noordkant een gangetje om in de voorkamer te komen, waar ook de ingang naar de kelder was, en een luik in de zolder om op de voorkamerzolder te komen. Door de middelkamer of het mulhuis, zo men het daar noemde, was een breed venster in het zuiden en tegen de westkant de rookleing. In de oostkant toegang tot de veestalling, in de veestalling tegen het mulhuis toegang tot het voorhuis, in dit voorhuis was een bedstee in de schuur uitgebouwd, de regenbak in de zuidkanthoek naast de buitendeur, de karn stond in de noordkant en in de noordmuur een deur tot de toegang naar de molkenkelder, zoals men die noemde, met een kelderlicht en een luchtkozijn in het noorden en twee in het westen met zwarte vierkant houten roeden, doch na 1871 toen de dieven ons 80 pond koevet, en ongeveer 30 pond boter, een koperen pan met gebraden vlees en wat kleinigheden ontvreemd hebben, zijn er ijzeren roeden tussen gekomen. In het koehuis waren 8 koestallen en in een dwarsbûthuis vijf kalverstallen en vier voor rieren met een deur naar de schuur en een hok met vier koestellen, gebouwd in 1870, daarnaast een hooiberg.
Nu heb ik het huis al enigszins beschreven, waar JAN ARJENS, uw vader, geboren 9 februari 1865 en 20 september 1868 gedoopt is, daar hebben u vader en ik onze jeugdjaren doorgebracht. Het was nogal een groot heem, aan de noordkant wat tuingrond en aan de zuidkant een appelhof vanwaar een singel met hakhout beplant, met een sloot van drie kanten omgeven, wat een mooie gelegenheid gaf voor een paar honderd eenden die buurman en wij samen hadden. Hier is na JAN ARJENS, uw vader, DIRK ARJENS geboren 3 december 1866 en overleden 20 april 1870, verdronken. Daarna is RIJKELE geboren 2 februari 1868, CATRINUS geboren op 6 april 1869, DIRKJE 17 augustus 1870 en OTTE geboren 6 december 1875, waarna moeder 31 december 1875 te Tietjerk overleden is ten gevolge van de bevalling, nadat ik later wel eens gehoord heb.
Nu laat ik hier eerst maar wat horen over mijn moeder en haar voorouders. ANTJE ALBERTS, mijn moeder, was geboren 3 juni 1832 te Tietjerk en gedoopt 23 september 1833. De ouders, Albert Eeltjes Miedema, geboren 20 april 1789 te Warstiens, gedoopt 3 mei 1789 te Warga en overleden 21 juni 1877. Deze had twee broers, namelijk Pieter en Eeltje, geboren in de onlangs drooggemaakte Hempensermeer, gedoopt 12 februari 1786 in Hempens. Van de nazaten van deze weet ik dat er thans nog één predikant is in de Gereformeerde Kerk, waar weet ik niet. Zijn grootmoeder die nog leeft in Garijp is even oud als ik,

ik geloof een dag verschil. En dan hebben deze beide broers, Pieter en Albert, nog een broer. Deze was geboren in 1791 en heette Otte, doch deze is onder het regeer van Napoleon in Rusland gesneuveld. En mijn moeder had een zuster die Ottje heette, deze was naar hem genoemd, doch deze is ongetrouwd gebleven, ik geloof wel begin 1871 overleden. En mijn jongste broer Otte was weer naar deze Ottje genoemd.
Mijn grootmoeder van moeders zijde was Eelkje Dirks Sandra en was geboren 16 augustus 1801 te Hallum en getrouwd op 27 april 1826 met Albert Miedema, overleden 16 oktober 1867, doch toen woonden haar ouders onder Hempens. Op 4 juni wordt de attestatie van haar te Tietjerk ingeleverd. Deze grootmoeder is ook met de Afscheiding meegegaan naar Leeuwarden en nam ook haar kinderen mee. Albert Miedema was een zoon van Eeltje Pijters Miedema geboren 1757 te Suawoude en getrouwd met Trijnje Alberts geboren 27 juni 1784 te Tietjerk, overleden 14 augustus 1791, in hetzelfde jaar dat hun zoontje Otte geboren is. Toen is Eeltje Pijters weer naar zijn moeder gegaan die woonde toen op Oudemiede onder Suawoude. Deze heette Janke Eeltjes en was weduwe van Pijter Teekes. EELTJE PIJTERS is in 1798 weer getrouwd met MAAIKE FREERKS van Aegum, waarbij hij nog vier dochters gewon: JANKE geboren 20 november 1800, SJOUKJE geboren 1803, FREERKJE 1807 en TRIJNTJE 1810. Van deze meisjes leeft thans nog een groot nageslacht. Janke is getrouwd met Hessel Zijlstra, waarvan twee zoons naar Amerika zijn gegaan. Sjoukje had een zoon Otte die was ook genoemd naar Otte Miedema. Deze is jaren hoofd der school te Bornwird bij Dokkum geweest. Deze heb ik een paar maal opgezocht. Hij heette De Vries van familienaam. Freerkje is met een Winkel van Marrum getrouwd. Wanneer PIJTER TEEKES overleden is weet ik niet maar zijn weduwe JANKE EELTJES is geboren 1728 en overleden 18 februari 1812 te Suawoude, dochter van Eeltje Jarings en de naam der moeder kon ik niet te weten komen volgens acte van overlijden. Deze Pijter Teekes van Tietjerk en Janke Eeltjes van Suawoude waren 30 maart 1755 getrouwd te Suawoude. Dan heb ik nog in mijn aantekeningen Pijter Teekes en Janke Eeltjes kopen aldaar een afgebrand huis met hieminge, bomen, plantagie voor 300 Carolij guldens op 6 augustus 1772. Dus zij woonden toen al op Oudemiede, hebben toen dit gekocht en daar een huis gebouwd en hebben daar later gewoond, waar Cornelis Boersma thans woont. Verder heb ik deze tak ook niet opgespoord.
De ouders van mijn grootmoeder Eelkje Dirks Sandra waren Dirk Joukes Sandra geboren april 1774 te Oenkerk,

overleden 4 maart 1833, gehuwd 28 april 1799 met Antje Andries Andersma geboren 16 maart 1779 te Ferwerd, overleden 15 augustus 1815. Deze Dirk Joukes Sandra was een zoon van Jouke Durks en Eelkje Jans van Ferwerd, waar Eelkje Jans is geboren 3 maart 1745, en Antje Andries Andersma was een dochter van ANDRIES PIJTERS en Baukje Gribberts te Ferwerd.
Nu nog iets over de ouders van mijn grootmoeder Sijtske Jans van der Veen. Zij was een dochter van Jan Rijkeles van der Veen geboren 23 november 1785 te Oenkerk overleden december 1877, gehuwd in 1804 met Maaike Sijes Nooteboom geboren 1 oktober 1777 en overleden 15 juni 1833. Deze Jan Rijkeles van der Veen was een zoon van Rijkele Dirks gedoopt 5 maart 1719 en Eelkje IJbeles getrouwd 15 december 1754. Daarna trouwde Jan Rijkeles van der Veen in 1775 met Eelkje Geerts. Daarna trouwde Jan Rijkeles van der Veen 28 november 1784 met Sijtske Jans van Giekerk. Deze Rijkele was een zoon van Dirck Rijkeles van Hardegarijp, is gehuwd 6 juni 1718 met Grietje Hijlkes van Leeuwarden. En Rijckele Dircks van der Veen van Hardegarijp is getrouwd 27 augustus 1662 met Frieto Sjirks van Tietjerk.
Nu ga ik iets vermelden van uw moeders voorgeslacht hoewel ik daar niet veel van af weet, omdat ik daar nooit onderzoek naar gedaan heb. Hetgeen ik in mijn aantekeningen heb kunnen vinden laat ik hier volgen. Marten Wijtses en IJntje Minnes, beiden van Dronrijp, en getrouwd 18 december 1785 te Nijega Smallingerland. Toen in 1811 met de invoering van de Burgerlijke Stand ook de verplichting kwam een familienaam aan te nemen, werd het verstand bij allen niet even goed gebruikt niet gedachtig zijnde dat die naam ook voor hun nageslacht was. Zo laat ik hier enigen volgen uit de gemeente Oudega Smallingerland: Lolke Jans neemt de familienaam Ongeluk, Melle Minzes Zwerver, Schelte Jacobus Vietman, Jan Lutzes Drent; dan doen de volgende drie personen het beter: Sjoerd Johannes Mijnheer, Teije Oenes Meester, Marten Wijtzes Keizer. Nu heb ik de namen en de ouderdom van de kinderen van Marten Wijtzes Keizer niet aangetekend, hoewel ze daar vermeld stonden, maar toen ik dat boek inzag was het mij om een andere familie te doen. Maar vast staat dat er een zoon was die Wijtse heette en gewoond heeft tussen Oudega en Nijega ten noorden van de weg, ik heb dat daar wel gekend, misschien staat het er nog wel. Mijn vader heeft ons wel eens verteld, dat hij daar geweest was met een halfbroer van uw grootvader Minne Wijtses Keizer, toen ze nog ongetrouwd waren, namelijk Wilt Wijtzes Keizer. Deze was knegt bij Jan

Jacobus Ijnia, de buurman van mijn vader, en zijn daar eens een dag heen geweest doch dat was niet een erg chistelijk gezin, hetgeen wel bleek uit de mond der kinderen, een jongen keek ten venster uit en zeide : "O duvel der komt pake oan", een andere jongen kwam eens zien en zeide: "O duvel ja, ik sjoch ut wol hij is't". Zo kan het wel. Hun bedrijf was daar vogels vangen, vissen, eieren zoeken, wat stropen en wat boerderij. Wilt Wijtses Keizer is ongeveer 1853 met Jitske Jans IJnia getrouwd en na het overlijden van Wilt Wijtzes Keizer is de weduwe met een broer van haar man namelijk Minne Wijtzes Keizer getrouwd uit welk huwelijk nog drie kinderen zijn gesproten: Janneke maart 1863, Wijtske 25 mei 1866, Wietse april 1869. De grootouders van moeders zijde waren Minne Wietses Keizer geboren 1835 te Oudega en Jitske Jans Ijnia geboren 8 april 1828 te Ouddeel. De ouders van Jitske Jans IJnia waren Jan Jacobus IJnia geboren 1798 getrouwd 26 juli 1823 met Jacoba Schelte van der Vorm. De ouders van Jan Jacobus IJnia waren Jacobus Fokkes IJnia geboren te Rijperkerk overleden 19 februari 1806 getrouwd op 17 juli 1759 te Rijperkerk met Tietske Sijbes van Rijperkerk. Toen Jacobus Fokkes IJnia in 1811 een familienaam moest aannemen ofschoon hij er wel een had, doch deze moesten evenzo verschijnen en dan werd hun de vraag gedaan of ze hun familienaam wensten te houden. Deze had toen de volgende kinderen: Fokke geboren 1796 (15 jaar), Jan geboren 1799 (12 jaar), Tjitske geboren 1801 (10 jaar), Sijbe geboren 1806 (5 jaar), Aaltje geboren 1810 (1 jaar). Fokke Jacobus was een broer van Hermanus Jacobus IJnia geboren 1740 overleden 16 juli 1806 nalatende 7 kinderen: Sijbregtje geboren 1767 (39 jaar), Aaltje geboren 1772 (36 jaar), Romkje geboren 1772 (34 jaar), Trijntje geboren 1776 (30 jaar), Jochem geboren 1778 (28 jaar), Japke geboren 1781 (25 jaar), Jacobus geboren 1785 (21 jaar). De vader was timmerman en ook de beide zoons. De zoons van deze Jochem waren Gerrit en Pieter IJnia en van deze Gerrit weer de zoons Meint en Jochem en de zoons van Pieter Jochem Teunman, Tjeerd en Gerrit Timmerman. Van al dezen leeft Tjeerd, geboren 1850 thans nog, deze kan zaterdag 91 jaar worden. Hermanus IJnia en Pietje Jochems die getrouwd zijn 11 februari 1770 te Suawoude waren de ouders van de zeven kinderen. Jacobus Hermanus IJnia trouwde 29 september 1816 met Antje Klazes Veenstra welke vier zonen hadden: Hermanus, Klaas, Anne, Jochem geboren 17 september 1823, Jacobus Hermanus IJnia overleed 10 augustus 1826. En zijn broer Jochem Hermanus IJnia trouwde 27 mei 1810 met Neeltje Gerrits en overleed 29 maart

1828. En Japke trouwde 15 mei 1813 met Daniel Hattema. De vrouw van Jan Jacobus IJnia was een dochter van Schelte van der Vorm. Hij werd meestal Schelte Klanter genoemd, dit was geen scheldnaam, ik heb die naam ook wel eens aangetroffen. Zijn vrouw heette Jitske. Die hebben gewoond op het Soephuis aan het Woudmansdiep of Waldmantsje, ik meen wel dat het toen een herberg was. Wat de geestelijke zijde van deze voorouders betreft waren het goddelozen.
Nu schei ik maar uit met schrijven, ik heb het hedenavond nog even gelezen. Ik geloof niet dat er in vermeld staat dat ARJEN WIEGERS, mijn vader, op 19 december 1878 getrouwd is met FROUKJE CORNELIS BOONSTRA uit Garijp, van welk huwelijk nog vier kinderen in leven zijn namelijk: LOLKJE geboren 4 februari 1879, KORNELIS geboren 14 februari 1880, TJEERD 26 augustus 1881, PIETER 5 augustus 1883, GJALT 5 april 1887, MARIJKE geboren 11 juli 1889 en ARJENTJE 25 april 1892.
U moet zelf maar eens de familie in volgorde bij elkaar zoeken. Gaarne wil ik hier wel een bericht op terug hebben en of u soms nog naar het een of ander een vraag wilt doen, zo ik u van dienst kan zijn, ben ik daartoe gaarne bereid. Met hartelijke groeten van uw oom Arjen Alberts Veeninga.

Deze gegevens zijn van maart 1941.

RECTIFICATIE

In het vorige nummer is de naam van schrijver van het artikel over Engwierum in de aanhef niet vermeld. Dit moet zijn de heer Kl. de Graaf te Engwierum. Hiervoor onze excuses.
De aanhef van het artikel over de familie Van der Zwaag, bl. 65, is helaas foutief weergegeven en moet zijn:
Aaltje van der Zwaag, geb. 26-11-1915 te Kollum

Het vervolg van de serie over de gevelstenen van Dokkum kon helaas deze keer niet geplaatst worden. Het slot van deze serie vindt U in ons decembernummer.

VAN DER WERF(F) - DOKKUM (3)

D. v. d. Werf

Van der Werf(f) vóór 1811.
Het geslacht HIDDE SIJMONS VAN DER WERFF.

HIDDE SIJMONS VAN DER WERFF, geboren te Dokkum op 2 oktober 1725, meester bakker, trouwt aldaar op 12 oktober 1749 met de jongedochter ELISABETH JURJENS RUIDIGER, geboren te Dokkum op 11 mei 1725 en aldaar vóór 1760 overleden.
Op 7 april 1760 hertrouwt Hidde Sijmons van der Werff te Dokkum met de jongedochter ANTJE POULUS KREEFT, geboren omstreeks 1742 te Dokkum, dochter van Poulus Kreeft en overleden aldaar 8 november 1807. Zij krijgen 9 kinderen:
1. SYMON, geb. 23 aug. 1761, ovl. vóór 1763, te Dokkum
2. SYMON, geb. 16 jan. 1763, ovl. vóór 1764, te Dokkum
3. SYMON, geb. 6 mei 1764, ovl. vóór 1770, te Dokkum
4. HYKE HIDDES VAN DER WERFF, geboren te Dokkum in 1766, trouwde aldaar met JAN DOEDES KLEIN. Zij kregen 3 dochters. Hyke was in 1826 winkeliersche. Zij overleed in Dokkum op 14 december 1826.
5. ANTJE, geb. 1768, ovl. 28 oktober 1797
6. SYMON HIDDES VAN DER WERFF, geboren te Dokkum op 14 januari 1770 en aldaar overleden 3 januari 1805.
7. TIJTJE HIDDES VAN DER WERFF, geboren te Dokkum op 12 juli 1772, trouwde aldaar op 26 juli 1801 met JOUKE JOHANNES RENEMAN. Zij kregen 2 dochters. Op 29 november 1810 hertrouwde zij in Dokkum met RINSE GERRITS SINIA, aldaar in ± 1780 geboren en van beroep bank van leninghouder. Uit dit huwelijk 1 zoon, genaamd Hidde Rinses Sinia, die op 18 oktober 1812 te Dokkum werd geboren. Tijtje overleed op 1 november 1812 te Dokkum in het kraambed.
8. POULUS, geb. 20 oktober 1774
9. MENNE, geb. 19 april 1777.

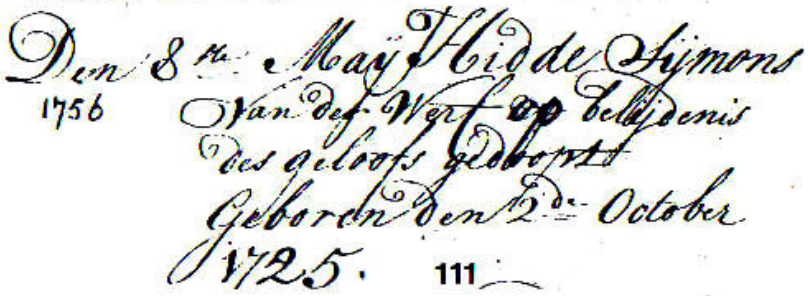
Den 8te May Hidde Sijmons
1756 Van der Werf op belijdenis
des geloofs gedoopt
Geboren den 2de October
1725.

VAN DER WERF(F) - DOKKUM (4)

D. v. d. Werf

Van der Werf(f) vóór 1811.
Het geslacht HIJLKE ANNES VAN DER WERF.

Op 29 april 1736 trouwt HIJLKE ANNES te Dokkum met TRIJNTJE FOPPES, weduwe van Hendrik Roeloffs uit Dokkum. Op 10 februari 1754 hertrouwt Hijlke Annes met JANNEKE CLASES FELLINGA, beide van Dokkum. Hij noemt zich nu VAN DER WERF en is burger-vaandrig. Zij krijgen 4 kinderen:
1. Op 12 januari 1755 wordt hun zoon ANNE gedoopt en
2. op 4 september 1757 wederom een zoon, genaamd KLAAS.
In 1755 geeft Hijlke Annes als beroep op: trekschipper.
3. Daarna wordt een dochter geboren, die ANTJE genoemd wordt. Deze ANTJE HIJLKES VAN DER WERFF trouwt op 25 maart 1787 te Dokkum met de meester-koekebakker Age Kornelis van Wijngaarden, 8juni 1753 te Dokkum geboren en aldaar 18 april 1812 overleden. Hun zoon, Cornelis Ages van Wijngaarden, wordt 6 mei 1789 te Dokkum geboren. ANNE HIJLKES sterft vóór 1768.
4. Op 24 juli 1768 wordt er wederom een zoon geboren die ook ANNE wordt genoemd. Deze ANNE HIJLKES VAN DER WERFF, van beroep kastelein en logementhouder, trouwt te Dokkum op 26 mei 1793 met AKKE JOHANNES VAN DER SCHAAF van Dokkum. Zij krijgen 2 dochters: JANNEKE en AKKE. JANNEKE ANNES VAN DER WERFF, geboren in 1794 of 1795, trouwt op 10 april 1814 met Klaas Gerbens Gorter en overlijdt op 27januari 1855 te Dokkum.
AKKE ANNES VAN DER WERFF, geboren 3 juni 1798, trouwde op 30 augustus 1818 met Eelke Jans Koning, trekschipper, koopman en tapper.
ANNE HIJLKES VAN DER WERF overlijdt in Dokkum op 9 mei 1812.

Wordt vervolgd.

De 12de Dito Hijlke Annes Trekschipper
1755 zijn Zoon is gedoopt en genaamd Anne

Genealogie Hiemstra.
Reinder H. Postma.

Sinds ongeveer een jaar ben ik op zoek naar de nakomelingen van mijn voorvader Pope Jans die de naam Hiemstra als familienaam aannam. Mijn onderzoek betreft zowel de mannelijke als de vrouwelijke lijnen en verschillende takken beginnen al aardig kompleet te raken. In enkele gevallen ben ik het spoor echter kwijt geraakt. Vandaar dat ik hier een fragment publiceer met aan het einde verschillende vragen.

I POPE JANS HIEMSTRA, gedoopt te Engwierum op 2 maart 1789, overleden te Ee op 2 oktober 1853, 64 jaar oud, gardenier en arbeider.
Hij is getrouwd in de Mairie Ee op 19 mei 1813, op 24-jarige leeftijd met GERTJE DIJKSTRA (23 jaar oud), geboren te Ee op 24 april 1790, gedoopt aldaar op 16 mei 1790, overleden aldaar op 11 april 1838, 47 jaar oud.
Uit dit huwelijk:

1 TRIJNTJE HIEMSTRA, geboren te Ee op 1 februari 1814, zie II-a.
2 AAFKE HIEMSTRA, geboren te Ee op 21 februari 1816, zie II-b.
3 JAN HIEMSTRA, geboren te Ee op 23 januari 1818.
Volgens het bevolkingsregister van 1829 woont hij nog thuis, in 1839 niet meer, hij wordt ook niet zelfstandig vermeld, nog is hij overleden. Dus moet hij de gemeente Oostdongeradeel verlaten hebben.
4 REINAUW HIEMSTRA, geboren te Ee op 1 november 1821, zie II-c.
5 REINDER HIEMSTRA, geboren te Ee op 24 september 1824, overleden aldaar op 21 december 1824, 88 dagen oud.
6 FREERKJE HIEMSTRA, geboren te Ee op 20 juli 1826, zie II-d.
7 REINDER HIEMSTRA, geboren te Ee op 11 maart 1830. (Mijn overgrootvader.)
8 ANDRIES HIEMSTRA, geboren te Ee op 8 juni 1836, overleden aldaar op 22 februari 1838, 1 jaar oud.

II-a TRIJNTJE HIEMSTRA, dochter van I, geboren te Ee op 1 februari 1814, dienstmeid.
Zij is getrouwd te Oostdongeradeel op 21 mei 1835, op 21-jarige leeftijd met TAEKE MINNES VAN DER MEULEN (ongeveer 23 jaar oud), geboren te Oostrum rond 1812, molenaarsknecht.
Uit dit huwelijk:

1 MINNE VAN DER MEULEN, geboren rond 5 april 1836.
2 GERTJE VAN DER MEULEN, geboren rond 22 januari 1838, overleden rond 15 maart 1838, ongeveer 52 dagen oud.
In de volkstelling van 1829 komt dit echtpaar voor met de vermelde gegevens. In 1839 worden ze niet meer genoemd en daarna ook niet; overlijden is voor 1839 niet gevonden in Oostdongeradeel. Dit zou kunnen betekenen dat ze naar een andere gemeente zijn verhuisd.

II-b AAFKE HIEMSTRA, dochter van I, geboren te Ee op 21 februari 1816, overleden aldaar op 19 november 1850, 34 jaar oud, dienstmeid.
Zij is getrouwd te Oostdongeradeel op 30 januari 1840, op 23-jarige leeftijd met HENDRIK RAADSMA (35 jaar oud), geboren te Dokkum op 27 juni 1804, overleden te Ee op 30 juli 1877, 73 jaar oud, timmerman, bouwkundige en architect, wonende te Ee.
Uit dit huwelijk:

1 GEERTJE RAADSMA, geboren te Ee op 4 mei 1840.
2 MARTHA MARIA RAADSMA, geboren te Ee op 2 november 1841, overleden op 11 januari 1916, begraven te Kollum, 74 jaar oud, wonende aldaar.
Zij is getrouwd te Metslawier op 18 mei 1866, op 24-jarige leeftijd met CHRISTIAAN OBERMAN (22 jaar oud), zoon van CAREL OBERMAN en TRIJNTJE SMEDING, geboren te Ee op 28 februari 1844, overleden te Kollum op 9 november 1897, 53 jaar oud, hulponderwijzer, winkelier, grossier en muziekleraar, wonende te Ee en te Kollum.
3 JAN RAADSMA, geboren te Ee op 10 juni 1844, timmerknecht.
4 HELENA RAADSMA, geboren te Ee op 8 augustus 1846, dienstbode.
Helena ging volgen het bevolkingsregister van 1859 op 17 augustus 1864 naar Dokkum.

II-c REINAUW HIEMSTRA, dochter van I, geboren te Ee op 1 november 1821, overleden aldaar op 26 februari 1898, 76 jaar oud.
Zij is getrouwd te Oostdongeradeel op 10 april 1847, op 25-jarige leeftijd met HARKE VAN DER VELDE (24 jaar oud), zoon van MARTINUS VAN DER VELDE en FROUKJE SCHEPPER, geboren te Dokkumer Nieuwe Zijlen op 12 september 1822, overleden te Engwierum op 12 maart 1858, 35 jaar oud, arbeider.
Uit dit huwelijk o.a.:

2 FROUKJE VAN DER VELDE, geboren te Dokkumer Nieuwe Zijlen op 10 juni 1849.
Zij was gehuwd met REINDER DIJKSTRA, zoon van LIEUPKE DIJKSTRA, geboren te Ee rond 8 april 1847, arbeider.

II-d FREERKJE HIEMSTRA, dochter van I, geboren te Ee op 20 juli 1826, overleden te Engwierum op 1 december 1860, 34 jaar oud, naaister.
Zij woonde enige tijd in Kollum en trouwde daar op 5 januari 1857, op 30-jarige leeftijd met WILLEM VAN DER VELDE (37 jaar oud), zoon van MARTINUS VAN DER VELDE en FROUKJE SCHEPPER, geboren te Engwierum op 27 oktober 1819, arbeider, wonende te Kollum.
Uit dit huwelijk:

1 MARTINUS VAN DER VELDE, geboren te Engwierum op 20 november 1860, overleden te Ee op 24 december 1860, 34 dagen oud. De moeder overleed enige dagen na de geboorte van deze zoon, waarschijnlijk ten gevolge van de bevalling.

Vraag 1: wie kan mij informatie over Jan Hiemstra (I-3) verschaffen? Hij is de enige van wie er nu nog nakomelingen met de naam Hiemstra in leven kunnen zijn.
Vraag 2: wie is het gezin Van der Meulen (II-a) tegengekomen in een andere gemeente en heeft daarover gegevens te beschikking?
Vraag 3: wie heeft meer gegevens over Geertje, Jan en Helena Raadsma (II-b 1, 3 en 4) en hun eventuële nakomelingen?
Vraag 4: uit het huwelijk van Froukje van der Velde en Reinder Dijkstra werden in ieder geval Gertje, Tetje, Trijntje en Reinouw geboren. Wie kent hun verdere nakomelingen?
Vraag 5: wie is Willem van der Velde (III-d) elders tegengekomen en beschikt over meer gegevens?

Reakties richten aan:
Reinder Postma
Prunus 5
92949 KX Oudwoude
Tel. 05114-52100

SPEURTOCHT IN NOORDOOST FRIESLAND(7)

D. J. KAMMINGA

Vrijdag 28 september 1945. Guur, weer veel regenbuien en koud. De heer P.Glazema moest een dienstreis maken bij diverse belangrijke, ongerestaureerde kerken langs in luxe auto. Hoekstra en schrijver dezes, D.J.Kamminga, kregen een uitnodiging om mee, wat gretig werd aanvaard. De minister had op de 26e al ons geld opgevraagd, ieder had nog een weinigje zink mee, een goede boterham en een ontvankelijk gemoed om onder deskundige leiding iets te leren. Nadat door hen Lichtaard, Raard, en Bornwird was bezocht, werd ik te ruim half tien opgepikt en ging de reis naar Hantum, de belangrijkste tufstenen kerk; Aalsum, Wetzens, Ooster-Nijkerk, Wierum, Ee, Westergeest, Buitenpost, Eestrum.
Een leerzame dag, in kort bestek bij zeer verschillende bouwstijlen langs, onder deskundige leiding. Wij leerden het zeer bijzondere Hantumer kerkje kennen, als uniek in ons land. Waar de invloed vandaan komt was voor Glazema alsnog onbekend. Maar met zijn tufstenen lisenen, waartussen steunstukken en in de bekroning sterk verneerde koppen en de bijzondere koorversiering met diamantkoppen, is de noordmuur een monument, enig in ons land. Glazema meende in de constructie er ooit iets terug te moeten vinden van de nog oudere koorbouw. Een reeds vroeger gerestaureerd gedeelte van de noordmuur van kleine steentjes verkeert thans in zeer desolate toestand. Het voor enige jaren aangebrachte asfaltpapier als voorbehoedmiddel tegen inwateren is ook reeds verdwenen. De klok lag weer op het kerkhof.
Hoe geheel anders is Aalsum (de klok was ook weer aanwezig). Op een thans in de oudheidkamer aanwezig paneel uit de jaren 1780-1790 vindt men in 't verschiet de Alsumer toren met een zadeldak. Thans is er een 19e eeuws houten spitsje. Het koor is in zijn geheel nog zeer mooi, rond met twee uitstekende ribben, die er feitelijk niet behoren. Deze waren op zijn plaats op de knik van een kantig kooreind. Bijzonder is de goed zichtbare plint. Van de tufsteen is maar weinig over. De baksteen heeft echter de versieringsvorm der tuf overgenomen.
1951. Bij Visser in het café "Spoorzicht", voorheen vallaat, gemeenteavond van de leden der Ned. Herv.

gemeente te Aalsum op 2 november. Alvorens op 4 november afscheid van zijn gemeente te nemen, belegde ds. Tj.Boelens deze bijeenkomst en had als onderwerp: De tsjerklike skiednis fan Ealsum.
De terpfynsten wize op it stiften fan de terp yn 800-850, in stientsje en munten wize op'e tiid fan keizer Karel. In fûne gasp mei 3 granaatstiennen wiist op in besteande kultuer. Fan in earder houten tsjerkje is gjin spoar. De stiennen tsjerke is om 1200 hinne boud. Troch de adel of muontsen? Mockema's? Claarkamp is 1345 stift. Claarkamp hie wol grutte besittingen te Ealsum, wol 1/3 part. De boustyl is Romeans, yn'e bôgjes sit tufstien, de opgeande schalken wize al op de kommende gotyk. De beide stilen oan ien koar is wol apart. De bakstienfersiering komt by dy fan Nes (WD). De yndieling is yn trijen (as yn Janum). It folk, de kleasterlingen en it koar foar de preesters. De klok is fan 1494 en net wijd oan Anna mar Katrine. 2 ôfbyldingen derfan. Oan de herfoarming ta net folle bekend. Menno Simens brocht yn Fryslân de nije lear. Flechtelingen te Emden, gjin ûtdiene doarpen. Yn 1579 wie der noch in preester, mar yn 1573 stoarm, dak kapot, jildpine, de coboris al ferkocht? R.C. leauwe al yn ferfal, de ynkomsten fan de besittingen sakken ek tusken 1511 en 1580. De gebrûken stiene yn it teken fan it fleurige. Yn 1584 is de pastoar mei pensjoen, 40 gg, troud mei syn wiif en wurdt skoalmaster. Dy fan Wetsens is ferdwûn. Dûmny's krap, it gritenijbestjoer sei: in dûmny beneame binnen 6 wike, it duorre 12 jier. Yn 1594 binne der soannen fan in dûmny.
Nijewier hearde oant 1631 by Ealsum/Wetsens. In dûmny Brûnsveld stie der 20 jier, waard yn Wetsens keard, mocht der net preekje, sintekwestje. Classis en grytman tuskenbeide, neat holp. Wol klachten. Ds. skelt op'e doarpsrjochter, ds. hat mes lutsen en "des meyers dienstmaagd" mei in stoel slein. Oan'e ein fan it ûndersyk: Dank aan God.
Ynterne tsjerklike oangelegenheden yn boeken fan 1676-1800. Yn 1738 al in Thomas Former yn it bestjoer te Wetsens, dan Former Thomas ensfh. oant no ta, de namme is Wiersma. Der binne dan meiïnnoar 40 lidmaten (18 te Ealsum). 4 kear nachtmiel. De Steaten beslute 1681 de tractementen te ferheegjen, 1 daalder belesting op it bier!
It diaconijboek begjint 1734. 1e post bier, pipen etc. Stjoere jild nei de herfoarmen te Paltz, Pommeren, een poalse gemeente en nei de gesant te Konstantinopel foar ôfkeap fan slaven. Yn 1763 bráne der pleatsen ôf. Hokker fijân? It fervjen fan de tsjerke koste doe 11 gûne. Men

brûkte op gearkomsten 12 gûnes bier, by stjerren krige it oare folk 8 gûnes bier, dat koe dus wol mei minder ta. De tsjerke ûnderhâlde de skoalle. It lean betelle min. P.H. de Vries master sûnt 1832. Kin er oan it nachtmiel? Wurdt ûnderhannen naam, belooft betterskip, mar ferfalt yn deselde kwaal. Yn 1881 wol de diacony mei nijjier in bûtengewoane ûtkearing dwaan en dan net mear dat nijjierswinskjen. Dit lêste befoardere de sedelikheid net.
Yn 1906 wie G.Barkmeyer foarsanger. Foar reparaasjes hat men in aparte belesting ynsteld: 6 jier lang op elk floreen 70 sinten. Oer feroarjen fan de toer is neat te finen. Ek oer de doleansje gjin berjochten. Men woe sa't skynt gjin spul ha. Yn 1843 betsjinnet de ûnderwizer de slachboom op de Ealsumer wei. Ds. Zadelhof wie nocha in sloppe figuer, hie lêst fan hofkesjongers, hong tekste oan'e beammen, û.o. "Gij zult niet stelen". Skoalmaste Bergmans moat in bekwame keardel west ha, bekind yn'e omtrek. Learde de bern ek al talen. Wist fan alles, sei men. Learde ek skriuwen.

CURSUS OUD SCHRIFT

Binnenkort start bij het Streekarchivariaat Noordoost Friesland weer een cursus "Oud Schrift". De deelnemers worden geoefend in het ontcijferen van oude handschriften. Ook zal er aandacht zijn voor de methodiek van het archiefonderzoek.
De cursus staat onder leiding van de heer A. Medema, streekarchivaris en wordt gegeven in ongeveer 20 avonden van 20u-22u.
Vanzelfsprekend is er een korte pauze ingelast.
De kosten bedragen ƒ 75,-, inclusief cursusmateriaal, te voldoen op de eerste cursusavond.
De cursus zal op maandagavond gegeven worden.
Voor aanmelding en inlichtingen: tel. 05190-94939

DE EENDENKOOI ONDER BORNWIRD

Gerard Mast

Eendenkooien horen bij Friesland. Je hoeft de kaarten van Schotanus maar te bekijken en je ziet dat er in vrijwel elke grietenij één of meer vogelkooien aanwezig zijn. Ook het feit dat Schotanus deze objecten zo nadrukkelijk op zijn kaarten aangeeft, zegt wel iets over het belang dat men er aan toekende.
Toch zijn ze er niet altijd geweest. Voor de Waddeneilanden kon ik de oudste vermelding van eendenkooien op Texel vinden, twee stuks in 1561, terwijl daarentegen de jongste pas in 1911 op Ameland is gemaakt. Meer hierover is te vinden in Mijn artikel in het Waddenbulletin van augustus 1992 onder de titel "Opkomst en verval- Eendenkooien op de Waddeneilanden".
Het verdwijnen van de eendenkooien in Friesland is snel gegaan. Telde Schotanus in 1718 nog ruim 130 exemplaren, Eekhof geeft op zijn kaarten van rond 1850 nog slechts 23 bestaande kooien aan. De huidige eendenkooien zijn veelal van een behoorlijke ouderdom. Ze krijgen meestal te weinig aandacht van de historici. Er heerst een wat geheimzinnige sfeer rond deze objecten. Veel is immers onbekend. Een kooi is in feite een middel om mee te jagen. Tevens is het een afgesloten terrein waar derden niet echt welkom zijn.
Wanneer zijn de kooien ontstaan? En wanneer zijn ze verdwenen en waarom?
Pas in 1717 en later heeft men in dit gewest van het bestuur een octrooi nodig om een eendenkooi te mogen aanleggen. Dus het juiste jaar van aanleg blijft meestal een raadsel, omdat de autoriteiten dit niet registeerden. Onbekend is wie destijds opdracht gaf tot zo'n investering. Wat was de hoofdreden van de teruggang van het aantal kooien tussen 1718 en 1850? Waren er steeds minder eenden te vangen? Wat was daar de reden van? Hebben de trekroutes van de eenden zich verlegd? Of waren er problemen met de afzet of was de prijs van een eendvogel komweg te laag? Zo zijn er vele vragen te stellen die wellicht nooit te beantwoorden zijn.

De aanwijzing voor het verdwijnen van de eendenkooi bij Teerd onder Anjum heeft G. Siderius in de "Sneuper" nummer

16 van juni 1991 in zijn bijdrage "Rjochtsaak om in stimdragend hoarnleger yn 1763" prachtig met verklaringen onderbouwd. Er blijkt uit dat bij Teerd tot ongeveer 1700 "een oude kooij" gelegen heeft die bij wijlen Jacob Bodes in gebruik was.
Het bijbehorende hornleger zou in 1715 en 1716 omgeploegd zijn. De Schotanuskaart van 1693/1718 geeft de "vogelcooy" aldaar nog aan maar op de kaart van Eekhof uit 1855 stat niets meer vermeld.

Zelf heb ik de historie van "De Auke Talsmakooi" onder Hallum onderzocht en er over gepubliceerd (1988). Deze vogelkooi komt in 1682 op de Schotanuskaart van Ferwerderadeel voor. Bijzonder is dat het object, nu eigendom van Staatsbosbeheer, nog altijd voor zijn oorspronkelijke doel gebruikt wordt.
In 1836 wordt deze "Kooiplaats met vogelkooi" op de Hallumermieden in het openbaar verkocht. De koper is dan Kornelis Rinderts Tolsma, die daarna de kooi ook zelf gaat gebruiken.
Ik heb me lang afgevraagd waarom juist hij deze boerderij met de eendenkooi kocht. Had hij een speciale interesse in zo'n eendenkooi of was hij er van jongs af mee bekend? Na enig speurwerk kwam ik er achter dat deze Kornelis Rinderts Tolsma in 1800 te Bornwird geboren was. Dit is wellicht een aanknopingspunt, want Schotanus (1718) geeft aan dat er ten noorden van dit dorp een heuse "vogelkooy" ligt. Nu eens kijken wat Eekhof er van zegt en ja hoor Eekhof weet op zijn kaart (1853)nauwkeurig op perceelsniveau de plek aan te geven waar de kooi gelegen heeft. Bij een aangegeven rondje staat vermeld "voorm. vogelkooi".
Nu de plek dus in detail terug te vinden is, weet je nog niet of deze eendenkooi er nog was in de periode dat onze Kornelis in Bornwird opgroeide (1800-1820). Wanneer is deze kooi aldaar ter ziele gegaan? Wie het weet mag het zeggen! In elk geval was het tussen 1718 en 1853.
Geeft het Kadaster misschien de oplossing?
Op de eerste kadastrale kaart van 1832 is het perceel terug te vinden waar Eekhof het rondje intekende. Het is kadastraal bekend Gemeente Holwerd sectie D nummer 17. Nu eens kijken van wie het eigendom is en hoe het omschreven wordt. In de oorspronkelijke aanwijzende tafel is het nummer groot 1.21.10 ha, dus groot genoeg voor een eendenkooi, maar helaas het staat omschreven als "weiland" dus niet als vogelkooi of als bos en water. Ook zijn de vangpijpen en dergelijke niet ingetekend

zodat het zeer waarschijnlijk is dat in 1832 de kooi er niet meer was.
Verder blijkt uit het Kadaster dat dit perceel evenals zeer veel ander nummers toebehoren aan de erven Albertus baron van Harinxma thoe Slooten die leefde van 1765-1816. Op 24 mei 1836 worden de volgende percelen geheel op naam van de dochter van Albertus gesteld. Ze heet: Freule Catharina Maria Baronesse van Harinxma thoe Slooten.
De percelen zijn:

Holwerd	C 88	groot	0.88.70	weiland
,,	D 2	,,	1.10.80	,,
,,	D 3	,,	1.51.20	,,
,,	D 4	,,	0.17.00	huis en erf
,,	D 5	,,	1.87.30	weiland
,,	D 12	,,	0.20.60	,,
,,	D 13	,,	0.33.60	,,
,,	D 14	,,	1.03.70	,,
,,	D 15	,,	2.77.30	,,
,,	D 17	,,	1.21.10	,,

Het totaal is 11.11.30 ha.
De bovengenoemde percelen zijn in de laatste Floreenkohieren terug te vinden. Samen vormen ze, plaats nummer 8 met de vermelding 11 bunder, 2 roeden, 30 ellen; 30 pdm schiet 7 floreen. Verder vinden we in de kohieren van 1818 en 1828 dat de gebruiker van deze plaats Jelle Jans van der Meer is.
Helaas dus niet een Tolsma, want daar was ik naar op zoek. Was er niet een Tolsma in Bornwird te vinden? Jazeker wel, de vader van onze Cornelis Rinderts Tolsma was daar landbouwer en heet Rindert Jans Tolsma (geboren in Bornwird, ongeveer 1770).
Rindert huwt op 19 mei 1799 te Bornwird met Uilkje Cornelis Banga (van Raard). De zuster van Uilkje is Trijntje Cornelis Banga die gehuwd is met Nicolaas Eelkes van Kleffens. De naam van hun dochter, Saapke Nicolaas van Kleffens, staat in verband met de eerste steenlegging op 29-5-1807 zelfs in de toren van Raard vermeld. Dit geeft al aan dat deze familie in goede doen is.
Rindert Jans Tolsma is ook niet onbemiddeld. In het Reëelkohier van Bornwird is hij in 1803 gebruiker van plaats nummer 5 van eigenaar F. Bavius groot 48 pdm. In 1804 en 1805 is het 54 pdm. In 1805 staat Tolsma tevens vermeld als eigenaar en gebruiker van plaats nummer 8 in het Reëelkohier, groot 76,5 en 10 pdm. en bij plaats nummer 10 groot 30 pdm. vinden we van Harinxma als eigenaar en de gebruiker is Gosse Sjoerds.
Het is nu duidelijk dat Rindert Jans Tolsma niets te maken heeft met de relatief kleine plaats nummer 10 uit

het Reëelkohier. Hiermee is mijn vraag of de familie Tolsma een relatie in de eigendoms- of gebruikerssituatie had met de lokatie van de eendenkooi te Bornwird dus ontkennend beantwoord.
In het Floreenkohier van 1788 van Bornwird staat bij nummer 8 als gebruiker dezelfde Gosse Sjoerds vermeld terwijl de eigenaren zijn: Johan Sippo van Harinxma thoe Slooten (bewoner van Tjessens bij Holwerd) voor de helft en Burgemeester F.S. Ripperda voor de andere helft. De te betalen florenen zijn 7. Dit spoort dus weer precies met de vermelding uit 1836 in dizelfde kohier. Gosse Sjoerds was in de periode van 1781-1805 steeds de gebruiker. Helaas zegt dit nog niets over de vraag of de kooi er toen nog was.
Dat we er zeker van kunnen zijn dat de eendenkooi ooit een onderdeel van dit boerenbedrijfje is geweest, blijkt uit een advertentie uit de Leeuwarder Courant van 6 februari 1824. De tekst luidt als volgt:
"Verhuring bij beslotene Briefjes: van eene ZATHE en "LANDEN, genaamd de Kooiplaats, onder Bornwerd, groot "naar naam en faam 11 Bunders 2 v. Roeden 30 v. Ellen "90 v. Palmen, best Greidland, thans in huur bij Jelle "Jans van der Meer, Petri en Mei 1824 te aanvaarden, "en zulks voor den tijd van drie jaren, met de voorkeur "op meerdere jaren, onder bepalingen als bij Conditien "zijn vermeld, welke bij den tegenwoordigen Huurder "en bij den Notaris J.KLAAZESZ, te Ternaard, uiterlijk "op den 16 Februarij 1824 bij gez. Notaris franco worden "ingezonden."
Ongetwijfeld moet er over deze boerderij nog meer te vinden zijn. Alhoewel Schotanus op zijn kaart geen kooiplaats aangeeft, blijkt uit het Stemkohier dat in 1698 Bornwird 11 stemmen heeft. Stem nummer 10 is van de Heere Grietman Ernst Mokma van Harinxma thoe Slooten en de gebruiker is Einte Hendrix. Deze Einte is ook te traceren in het dagboek van de bekende vroedvrouw C.G. Schrader (1656-1744) te Dokkum. Zij schrijft:
"1706 den 9 (maart) tot Bornwert bij de coyker Eynte "sijn wiff Ellck. Een sware reys. Mar een levende dochter. "Ontvangen 1-8"
In de doopklapper van Bornwird vinden we vervolgens onder de naam van de vader:
Eijnte Hendriks: doop Rompkjen 15 nov 1697 en
doop Hendrickje 14 mrt 1706
Een andere aanwijzing dat er wel bebouwing was blijkt ook uit het Reëelkohier. In de door mij bekeken periode van 1745-1805 staat er, elk jaar naast de 30 pndemaat steeds "een huis" vermeld. De kadastrale kaart gaf ook

al een huis aan en op de topografische kaart van 1855 staat dit huis nog steeds ingetekend. Op de kaart van Eekhoff is de ontsluiting vanaf dit huis in noordelijke richting getekend. Het komt uit op de "Rijweg van Holwerd naar Dokkum" precies op de dorpsgrens van Bornwird en Foudgum. Deze ontsluiting loopt dus niet naar het zuiden zoals je zou mogen verwachten richting dorpsterp en kerk van Bornwird. Deze situatie wordt duidelijk als men zich bedenkt dat het bezit, de zogenaamde kooiplaats van 30 pdm, van Freule Catharina Maria in 1839 door een openbare verkoop in 2 kavels uiteen viel.
In het Floreenkohier van 1858 zijn ze terug te vinden. Kavel 1 is het noordelijke deel inclusief de bebouwing. Eigenaren zijn dan: Jan, Ids, Kornelis, Yttje en Trijntje Hoites Mellema van Foudgum. De gebruiker is Ids Ettes Kuiper. De grootte is 4 bunder ruim 22 roeden = 11½ pdm met 3½ floreen (Holwerd D nummer 2, 3, 4 en 5).
Kavel 2 is het zuidelijke deel waarin ooit de kooi lag. De eigenaresse hiervan is de dochter van Freule Catharina Maria. Ze heet Freule Anna van Beyma (1839-1929) en na haar huwelijk met Mr. Binnert Philip baron van Harinxma thoe Slooten (Commissaris der Koningin 1878-1909) is ze Jonkvrouw Anna van Beyma. De gebruikster van het land is dan Froukje van der Meer. De grootte is 6 bunder bijna 79 roeden = 18½ pdm met 3½ floreen (Holwerd C nummer 88, Holwerd D nummer 12, 13, 14, 15 en 17).

De huidige bewoner van de boerderij aan de noordkant van Bornwird, Foudgumerwei 3, is veehouder P. Feddema. Hij wist me te vertellen dat inmiddels na de ruilverkaveling de gehele oppervlakte van de voormalige kooiplaats nu bij zijn bedrijf hoort. Bij egalisatie van perceel nummer 4 waren er nog stenen te voorschijn gekomen. Wanneer het gebouw gesloopt is, wist hij niet. Van het perceel waarin ooit de kooi lag vertelde hij, dat hij daar geregeld nazakkingen gezien had waarin de vorm van de kooidobbe en de 4 vangpijpen te herkennen waren.

Tot slot van dit verhaal moet gezegd worden dat de eendenkooi onder Bornwird voor mij zo langzamerhand een beetje tot leven is gekomen. Al weet ik nog steeds niet wanneer hij gemaakt is en wanneer hij geslecht is. De contouren voor verder onderzoek liggen er in elk geval.

Stiens, 10 juli 1994

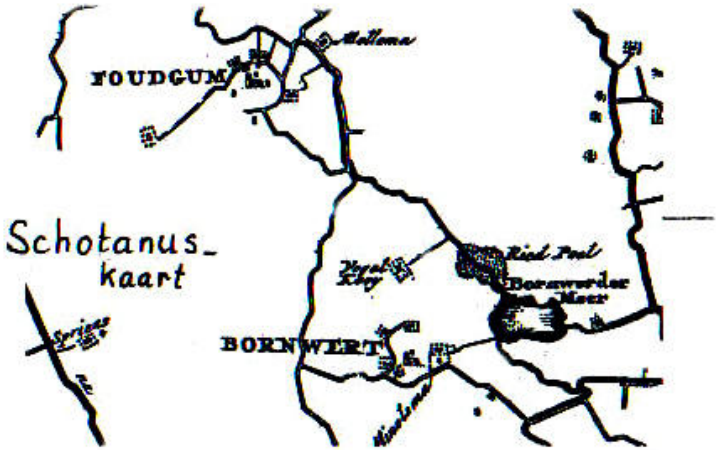

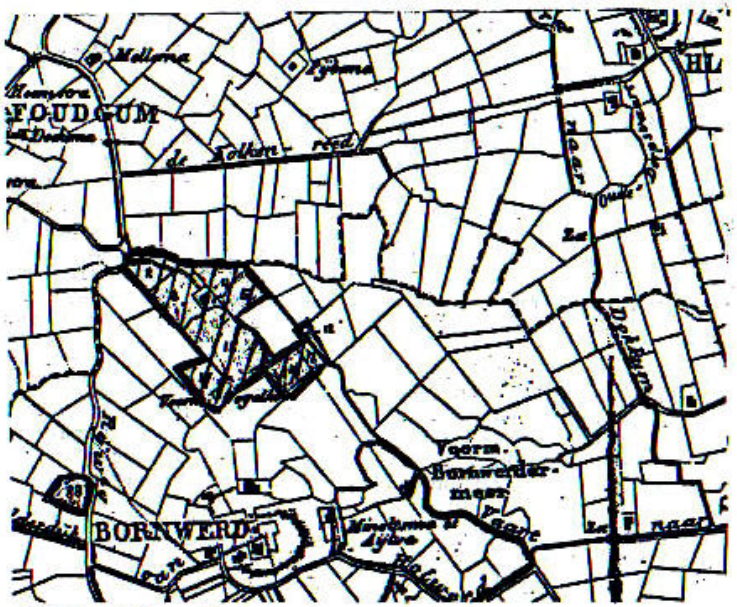

Eekhof Kaart

DE MOLEN

Kl. de Graaf

De om hoogte te winnen boven op de oude zeedijk gebouwde molen beschrijf Herma M. van den Berg in haar boek over de monumenten van de Dongeradelen als volgt: (blz. 325 e.v.)
"Ten oosten van Engwierum staat nog de romp van de in "1866 gebouwde achtkante molen met stelling. Deze is "eigendom van J.Visser aldaar.
"De molen werd gesticht op 6 juni 1865 door N.H.Groensman, "pelmolenaar te Lutjegast, als koren- en pelmolen (...).
"In 1913 werd van wind- op mechanische kracht "overgeschakeld: de roeden werden verwijderd en een "elektromotor werd geplaatst. Deze toestand bleef tot "in 1948 gehandhaafd. In dat jaar werd de kap gesloopt "en zaagde men een gedeelte van het achtkant boven de "middelste bintlaag af. De romp maakt nog steeds deel "uit van een maalbedrijf.
"Vrij lage gemetselde voet met pilasters op de hoeken "(in de veldmuren twee venstertjes) en een gemetseld "onderachtkant. Grenen achtkant gebouwd volgens het "algemene systeem met het voor het noorden gebruikelijke "aantal van drie bintlagen, waarvan er nog twee over "zijn. Het achtkant heeft geen ondertafelment: de stijlen "staan op peulhouten die op de voet rusten. Van het gaande "werk is niets meer aanwezig".
Na de ingreep van 1948 werd wat er overbleef afgedekt met een betonplaat. Nadat in 1981 een behoorlijk grote loods voor de molen is gebouwd, stelt hij als beeldbepaling in de omgeving niet veel meer voor. Alleen komende vanaf Nieuwe Zijlen is hij nog waar te nemen.
Ook het molenhuis met de hier aangebouwde schuur heeft in 1977 plaats moeten maken voor nieuwbouw. Alleen de naam 'Mounebuorren' herinnert nog aan de glorie van draaiende wieken.

<u>De in de Burgerlijke Stand aangetroffen molenaars:</u>

1869-1890	Bartel Fokkes Meirink X Geertje Sikkes Jensma Deze was tevens bakker
1890-1900	Jacob Bosma X Cornelia van Wijk
1900-1938?	Gerrit Anthoni Helder(1874-1944) X Eelkje J. Keegstra(1879-1954)
1938-1967	Anthoni G. Helder(1911-1975) X Gepke v.d. Meulen
1967-	Johannes Visser X Dieuwke Hoekstra

DE ENGWIERUMER BRUG

Kl. de Graaf

Tijdens en na het doorgraven van het Dokkumerdiep, door de Provinciale Waterstaat, moest de Provincie om het ontstane eiland 'De Bûtendyk' bereikbaar te houden, een brug over het ontstane Diep laten bouwen.
Deze brug was uitgevoerd als draaibrug. De landhoofden zijn in de 50-er jaren nog eens vernieuwd. In 1961 moest er een nieuwe brug worden gebouwd. Dit omdat de doorvaartbreedte moest worden aangepast aan die van de nieuwgebouwde sluizen op de Nieuwe Zijlen. Ook was de brug te smal voor de passage van de brede landbouwmachines.
De nieuwe brug is naast de oude gebouwd en uitgevoerd als basculebrug met electrische bediening. Sinds 1982 is door een toen op de wal gebouwd bedieningsgebouwtje de brug van hier uit geheel automatisch te bedienen.

BRUGWACHTERS(STERS):

1849-1870	Gerardus Jonker X Anna Suurland
	Albertus Jans Kuiper van Lekkum
1871-1880	Sietse J. Ozinga X Wietske Spoelstra
1880-1890	Sjolle Wieringa X Tjitske Lipstra
	Ritske Kiersma X Grietje Foekstra
	Sjolle Wieringa X Tjitske Lipstra
1890-1900	Keindert Kl. Bouwma
	Anne Wigles Reiding
	.....
1914-1919	Ale Reinstra
1919-	tijdelijk Jarig de Braak
1920-1932	Hylke Visserman X Ynske .....
1932-1936	Jacob Spoelstra X Aukje Miedema
1936-1946	Jacob Cuperus X Gê Wondaal
1946-1951	Ritske Ferwerda X Engeline Lenos
1951-1969	Lieuwe Visser X Corn. Miedema(brugwachtster)
1969-	Arjen Friesema X Tjitske Zuidema(id.)

Wapens en vlaggen van Dongeradeel.
Reinder H. Postma

Enige maanden geleden heeft de gemeente Dongeradeel een boekje uitgegeven met daarin de officiële wapens en vlaggen (en wimpels) van alle dorpen en de stad Dokkum in de gemeente.
De ontwerpen werden verzorgd door de Fryske Rie foar Heraldyk in samenwerking met dorpsbelangen of andere delegaties uit de dorpen zodat de inwoners inspraak hadden bij het tot standkomen. De blazoenering (=heraldische beschrijving van wapens en vlaggen) werd verzorgd door A.B. Dull tot Backenhagen, het tekenwerk door Piet Bultsma. Beide namen staan garant voor gedegen vakwerk.
De wapens en vlaggen zijn in kleur weergegeven zodat er een bijzonder fraai geheel tot stand is gekomen. Een uitgave in zwart/wit zou trouwens ook niet nodig zijn geweest omdat die al had plaatsgevonden in het genealogysk jierboekje van enige jaren daarvoor. (De offisjele registraasje.)

Het boekje begint met een korte inleiding over de totstandkoming; daarna volgt een korte heraldische inleiding.
Vervolgens opent de rij van wapens en vlaggen logischerwijze met wapen en... zonder vlag van de gemeente. Dat de afbeelding van de vlag mist, berust op een spijtige vergissing.
Als vestigingsplaats van het stad/gemeentehuis volgen vlag en wapen van Dokkum. Vanouds waren beide al bekend. In de tekst mis ik hier de beschrijving van de vlag.
Een nieuw fenomeen zijn, volgens de tekst, de wimpels, ééntje voor de gemeente Dongeradeel en ééntje voor de stad Dokkum.
In alfabetische volgorde worden daarna vlag en wapen van de afzonderlijke dorpen weergegeven en beschreven. Zowel in het Nederlands als in het Fries.
De terminologie van de blazoenering is een op zichzelfstaand iets maar hoeft hier voor een buitenstaander geen problemen op te leveren omdat de afbeelding laat zien wat er bedoeld wordt.
Onderaan wordt nog een verklaring gegeven van het afgebeelde. Men ziet dat de dorpen langs de kust horizontale banen in de vlag hebben vanuit een bewuste keuze. En zo zijn er steeds weer overéénkomsten, b.v. de weg door Brantgum en Foudgum in beide wapens/vlaggen weergegeven, met als onderscheid bij de één een penseel, bij de ander een pen. Alle details zijn te verklaren, hebben een duidelijke reden.
Als lezer en kijker beleeft men de tot standkoming mee. En wel op een bijzonder prettige manier.

En nu, de dorpen moeten gebruik maken van wat hun is aangereikt. In hoeverre dat overal gebeurt, is mij niet bekend. Wel zag ik enige tijd geleden in mijn geboortedorp Ee tijdens een feest rondom de blauwe dorpsvlag met éénhoorn wapperen. Dat wapens en vlaggen nog een lang leven beschoren zijn, ze zijn het waard!

INHOUDSOPGAVE

90	Redaktioneel	R. Tolsma
91	Bestuursmededelingen	G. Veeninga
91	Ledennieuws	E. Smits
92	Open Dag op 8 oktober	E. Smits
	Achtergronden	
93	Zoektocht door archieven (4)	E. Smits
	Genealogie	
100	De familie Veeninga	G. Veeninga
111	Van der Werf(f) - Dokkum (3/4)	D. van der Werff
113	Genealogie Hiemstra	R.H. Postma
	Streekgeschiedenis	
116	Speurtocht door NOF (7)	D.J. Kamminga
118	Cursus Oud Schrift	A. Medema
119	De eendenkooi onder Bornwird	G. Mast
125	Molen te Engwierum	K. de Graaf
126	De brug te Engwierum	K. de Graaf
	Heraldiek	
127	Wapens en vlaggen van Dongeradeel	R.H. Postma
128	Inhoudsopgave	